

ΠΑΛΑΙΟΙ ΚΑΤΑΛΟΓΟΙ ΚΩΔΙΚΩΝ

Ὡς εἶδομεν ἐν τῷ Νέῳ Ἑλληνομνήμονι Τόμ. ΙΒ' σ. 410 κ.έ. τὸν Κωνσταντῖνον Παλαιοκάππαν συντάσσοντα ἑλληνιστὶ τὸν κατάλογον τῶν ἑλληνικῶν κωδίκων τοῦ Fontainebleau τῶν ἐκτετατε περιελθόντων εἰς τὴν Ἐθνικὴν βιβλιοθήκην Παρισίων, οὕτω βλέπομεν κατὰ τὸν αὐτὸν περίπου τύπον συντεταγμένους ἑλληνιστὶ καὶ καταλόγους τῶν βατικανικῶν κωδίκων. Τοιοῦτος εἶνε ὁ « Πίναξ σὺν θεῷ ἀγίῳ πάντων τῶν βιβλίων τῆς βιβλιοθήκης » ὁ περιωζόμενος ἐν τῷ κώδικι 186 (XI, 2 = S. IV, 1, 25) τῆς Ἀστικῆς βιβλιοθήκης τῆς Βρεσλαύας¹, ὃν ἐξέδωκεν ἐξ αὐτοῦ ὁ F. Haase, ἀναγνωρίσας, ὅτι ἀνεφέρετο εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Βατικανοῦ². Τοιοῦτος δ' εἶνε καὶ ὁ περιγραφεὶς ὑπὸ τοῦ κ. Omont³. Καὶ ἔχομεν μὲν κατὰ τὸν δέκατον ἔβδομον αἰῶνα τοιοῦτον κατάλογον συνταχθέντα ὑπὸ τοῦ Χίου βιβλιοθηκαρίου τοῦ Βατικανοῦ Λέοντος Ἀλλατίου⁴, ἀλλ' ὁ μνημονευθεὶς ἀνωτέρω κατάλογος καὶ ἄλλοι ὅμοιοι εἶνε ἔργον ἀρχαιοτέρων τοῦ Ἀλλατίου ἑλληνιστῶν.

Κατάλογος τῶν κωδίκων τοῦ Βατικανοῦ πολὺ ὁμοιάζων πρὸς τὸν τῆς βιβλιοθήκης τῆς Βρεσλαύας καθ' ὅσον δύναμαι νὰ κρίνω ἐκ τῶν σημειώσεων, ἃς ἐκράτησα τῷ 1876 ἐν Ὁξωνίῳ, εἶνε

¹ Ἴδε Catalogus codicum graecorum qui in Bibliotheca urbana Vra-tislaviensi adservantur. Ἐν Βρεσλαύᾳ. 1889 σ. 59.

² Ἐν τῷ Serapeum Τόμ. ΙΒ' (1851) σ. 129-279, περιοδικῶ, ὅπερ δυστυχῶς δέν μοι εἶνε προσιτὸν ἐν Ἀθήναις, ὡς οὐδέ ἄλλαι πολλαὶ σχετικαὶ μονογραφαὶ καὶ μελέται περὶ τῶν καταλόγων τοῦ Βατικανοῦ, ἃς ἴδε ἀναγραφόμενας παρὰ τῷ G. H. Hausen Sammlungen und Cataloge griechischer Handschriften. Ἐν Λειψίᾳ. 1903 σ. 40 κ. έ.

³ Un nouveau catalogue des manuscrits grecs du Vatican au XVIe siècle (1538-48) ἐν τῇ Bibliothèque de l'École des Chartes Τόμ. 47 σ. 694 κ. έ.

⁴ Centralblatt für Bibliothekswesen Τόμ. ΙΒ' σ. 441 ἐν σημ.

ὁ ἐν τῷ Miscellaneus 127 τῆς Βοδληϊανῆς βιβλιοθήκης ὁ ἐπιγραφόμενος Index bibliotheca Vaticanae quam interea magna librorum accessione auctam adiunt καὶ γεγραμμένος τὸν δέκατον ἔβδομον αἰῶνα. Ἐπιγράφεται δὲ ὡς ὁ τῆς Βρεσλαυίας «Πίναξ οὖν θεῶν ἁγίων πάντων τῶν βιβλίων τῆς βιβλιοθήκης». Ἔπονται δ' ὡς ἐν ἐκείνῳ αἱ λέξεις «τῆς πρώτης τραπέζης. Ἡ τάξις τῶν βιβλίων». Διαιρεῖται δ' κατάλογος οὗτος εἰς ἑκτὴν τραπέζαν, καθ' ἃ καὶ ὁ τῆς Βρεσλαυίας. Περιέχονται δ' ἐν μὲν τῇ πρώτῃ τραπέζῃ πλὴν ἄλλων «Ἄκτοι ἤγουν συμφωνίαι διάφοροι», Λεξικὸν τοῦ ἁγίου Κυρίλλου κατὰ στοιχεῖον», «τοῦ Χρυσοστόμου περὶ τῆς ἀγάμου γυναικὸς», «Ἄρτοκατίου» (γρ. Ἄρποκρατίωνος), «Ὁρα Ἀπόλλωνος» (γρ. Ὁραπόλλωνος), «Λόγοι ἀνώνυμοι» ἐν βιβλίῳ περιέχοντι «Λογγιδάρδου τοῦ σοφοῦ παρεκβόλαιον σχεδιογραφίας, Ἰωάννου Γλυκέως πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως τεχνολογίαν» κτλ., «Πρόσταγμα βασιλικὸν ἐπὶ τῇ μεταθέσει τοῦ ἐπισκόπου Κίτρους εἰς τὴν τῆς Λακεδαιμονίας μητρόπολιν». Ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ, ἐν ᾧ περιέχεται «Βοητίου παραμυθία», «Λογγίνου τὰ περιεχόμενα εἰς τὸ τοῦ Ἡφαιστίωνος ἐγχειρίδιον», «Μανουὴλ Μοσχοπούλου συλλογὴ λέξεων ἐκ τῶν Φιλοστράτου εἰκόνων».

Ἐκ δὲ τῶν τῆς δευτέρας τραπέζης ἐσημειώθησάν μοι «Νικηφόρου Γρηγορᾶ ἐπιστολαί, προσφωνήματα καὶ λόγοι», «Ἰωάννου τοῦ Πεδιασίμου ἐπιστολαί ε'» ἀναμεταξὺ τῶν ἐπιστολῶν Λιβανίου, «Γεωργίου τοῦ Λακαπηνοῦ ἐπιστολαί καὶ τοῦ Ζαρίδου Ἀνδρονίκου σὺν ἐξηγήσει», «Ἐπιστολαί Πλανούδη», ὑπ' ἀρ. 20 «Σύνοψις ἱστοριῶν ἀρχομένη ἀπὸ τῆς ἀναιρέσεως Νικηφόρου τοῦ βασιλέως τῶν ἀπογενικῶν (γρ. ἀπὸ γενικῶν) μέχρι τῆς βασιλείας Ἰσαακίου τοῦ Κομνηνοῦ συγγραφεῖσα παρὰ Ἰωάννου κουροπαλάτου καὶ γεγονότος μεγάλου δρουγγαρίου τῆς βίγλης τοῦ Σκυλίτζη», ὑπ' ἀρ. 44 «Γρηγορίου Κυπρίου ἐπιστολαί».

Ἐκ δὲ τῶν τῆς τρίτης τραπέζης ἐν τῷ ἀρ. 16 περιέχοντα

«Ψελλοῦ ἐπιστολαὶ εἰς ἐπισήμους ἄνδρας». Ἐν τῷ αὐτῷ κώδικι σὺν ἄλλοις «Ἡ γεγонуία νεαρά ἐπιβαλείας (γρ. ἐπὶ βασιλείας) τῶν ὀρθοδόξων ἡμῶν βασιλέων Ἀνδρονίκου καὶ Μιχαήλ». Ἐν ἀρ. 30 «Ἴπποσόφους (γρ. Ἴπποσόφιον) σὺν θεῶ τῶν σοφωτάτων Ἀθηναίων ἀνδρῶν Σίμωνος καὶ Ξενοφώντος καὶ Ἀψήρτου. Ἐξήγησις τῶν κατὰ τόπους γενομένων ἵππων καὶ τίνες εἰσὶ κρεῖττονες».

Τῆς τετάρτης τραπέζης ὁ ἀρ. 6 περιέχει «Προοίμιον εἰς τὸ περὶ τοῦ φωτὸς ζήτημα τοῦ ἱερομονάχου Προχόρου τοῦ Κυδόνη, Ἰωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ τοῦ μετονομασθέντος Ἰωάσαφ μοναχοῦ ἀντιρρητικὰ Προχόρου τοῦ Κυδόνη, τοῦ αὐτοῦ Προχόρου ἱερομονάχου περὶ οὐσίας καὶ ἐνεργίας ἀντιλέγοντος τοῦ Καντακουζηνοῦ, ἕτερα κεφάλαια ἀντιρρητικὰ τοῦ αὐτοῦ Προχόρου, τοῦ αὐτοῦ Καντακουζηνοῦ λόγος ἕτερος». Τῆς αὐτῆς τραπέζης ὁ ἀρ. 17 περιέχει ἐν ἄλλοις ἐπιστολάς Θεοφυλάκτου Βουλγαρίας.

Ἐν τῷ τῆς πέμπτης τραπέζης ὑπ' ἀρ. 5 κώδικι περιέχονται «Ἰωάννου Εὐχαΐτων στίχοι, ἐπιστολαὶ ζ', λόγοι διάφοροι ιδ'», ἐν τῷ ἀρ. 37 «Ἐπιστολαὶ σταλθεῖσαι ἐκ τῶν τοποτηρητῶν τῶν παναγιωτάτων πατριαρχῶν πρὸς τοὺς Ἀνατολῆς πατριάρχας».

Τέλος ἐν τῷ τῆς ὀγδόης τραπέζης ἀρ. 90 περιέχονται «Ψελλοῦ μονωδία καὶ ἐπιστολαὶ, ἔτι δὲ καὶ ἐγκώμια διάφορα», ἐν τῷ ἀρ. 110 «Νικηφόρου Χούμνου διάφορα», ἐν τῷ ἀρ. 115 «Ἐπιστολαὶ Γεωργίου Δακαπηνοῦ καὶ Ἀνδρέου Ζαρίδου», ἐν τῷ ἀρ. 133 «Βιβλίον περιέχον λόγους πολλῶν καὶ διαφόρων πατέρων», ἐν τῷ ἀρ. 142 «Βιβλίον τοῦ Ξενοφώντος, ἔτι στοίχοι διάφοροι», ἐν τῷ ἀρ. 142 «Στίχοι Θεοδώρου τοῦ Προδρόμου», Πρόκλου περὶ ἐπιστολιμαίου χαρακτήρος, Ἐπιστολαὶ Νικήτα τοῦ πανευφήμου μαγίστρου», ἐν τῷ ἀρ. 191 «Ἐπιστολαὶ διαφόρων φιλοσόφων . . . Χρονογράφος ἐν συνόψει Ἰωήλ», ἐν τῷ ἀρ. 211 «Χρυσοστόμου λόγος εἰς πρωτομάρτυρα Στέφανον, διάφορα ἄλλα. Ἐτι ἄλλαι ἐπιστολαὶ διαφόρων. Περὶ τῶν ἑπτὰ θαυμάτων.

Εὐχὴ κατανυκτικὴ. Ἑτέρα παρακλητικὴ. Στοιχοὶ διάφοροι...», ἐν τῷ ἀρ. 220 «Ἐπιστολαὶ ἀνώνυμοι», ἐν τῷ ἀρ. 235 «Μαξιμου τοῦ Πλανούδη ἕαρος καὶ χειμῶνος ἐγκώμιον, Ἐπιστολαὶ ἀνώνυμοι», ἐν τῷ ἀρ. 290 «Τοῦ σοφωτάτου κυροῦ Θεοδούλου τοῦ μαγίστρου ἐγκώμιον εἰς τὸν μέγαν Ἰωάννην τὸν Πρόδρομον, Πρὸς Ἀθηναίους ἐπὶ τῶν Ὀλυνθίων, Πρὸς Ἰσαὰκ περὶ τοῦ ἐν Βυζάντιον ἐκ Θεσσαλονίκης ἀνάπλου καὶ σαύθις εἰς τὰ ταύτην κατάπλους, Πρεσβευτικὸς πρὸς τὸν βασιλέα Ἀνδρόνικον τὸν Παλαιολόγον, Περὶ βασιλείας, Περὶ πολιτείας, Τοῦ αὐτοῦ προσφώνητικὸς τῷ μεγάλῳ στρατοπεδάρχῃ τῷ Ἀγγέλῳ, Προσφώνητικὸς πρὸς τὸν ἀγιώτατον καὶ οἰκουμενικὸν πατριάρχην κυρνί φωνα (γρ. κῦρ νίφωνα), Τῷ τιμωτάτῳ κυρῷ Ἰωσήφ περὶ τῶν ἐν τῇ Ἰταλῶν καὶ Περσῶν ἐφόδῳ γεγενημένων, Πρὸς Ἱερόθεον ἀνακεχωρηκότα πρὸς τὸν Ἄθω, Ἐν τῷ τοῦ Θώμα (ἐκ τοῦ Θώμα) πολέμῳ καὶ ἕτεροι τοῦ αὐτοῦ». Ὁ ἀρ. 315 εἶνε «Βιβλίον ἀνώνυμον περιέχον λόγους μεθ' ἐρμηνείας», ὁ ἀρ. 320 «Βιβλίον περιέχον μύθους ποιητικοὺς», ὁ ἀρ. 322 «Βιβλίον ἀνώνυμον περιέχον λόγους διαφόρους ἀγίων διαφόρων» ὁ ἀρ. 365 «Βιβλίον ἄνευ ἀρχῆς καὶ τέλους περιέχον πολλὰ ἀπανθίσματα».

Τοῦ καταλόγου τούτου σώζεται ἐν τῷ αὐτῷ κώδικι τοῦ Ὁξωνίου καὶ μέρος ἀντιγεγραμμένον καθαρώτερον καὶ ἐπιστολὴ ἑλληνικὴ, ὑπογεγραμμένη Σ. Σ. Δηλοῦσι δὲ τὰρχικὰ ταῦτα γράμματα Samuel Sladt Mertonensis, ὡς σημειοῦται χειρὶ μεταγενεστέρῃ. Διηγεῖται δ' ἐν αὐτῇ ὁ Sladt τὰς δυσκολίας, αἷς ἐνέτυχεν ἐργαζόμενος ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Βατικανοῦ διὰ τὴν ἀνεπιείκειαν τοῦ φύλακος, ὃς μικροῦ ἐδέησε τοσαυτάκις ἀπειναί ὁσάκις παρεγένετο, καὶ τὴν ἀνακολουθίαν τοῦ Ἡρουάρδου τοῦ καγκελλαρίου καὶ Γεβάλδου τοῦ χαρτοφύλακος, δι' οὓς λόγους ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλίπη τὴν Ῥώμην ἐνωρίτερον ἢ ἐπρόθει. Στέλλει δὲ καὶ τρεῖς σαπφικὰς στροφάς, ἐν αἷς ἐκθέτει ἃ

ἐσκόπει νὰ ἐργασθῆ ἐν Ῥώμῃ, ἀν μὴ ἀπετύγχανε διὰ τὰς εἰρημένας αἰτίας.

Περὶ τούτου τοῦ Sladt ἡ μεταγενεστέρα χεὶρ, περὶ ἧς ἀνωτέρω ἔγεινε λόγος, ἐσημείωσε τάδε· Samuel Sladt Mertonensis qui Chrysostomi editionem adornanti Savilio τῷ πανὺ operam egregiam navavit in describendis apographis.

Μετὰ δὲ τὸν εἰρημένον κατάλογον τῆς βατικανικῆς βιβλιοθήκης ἔπεται ἐν τῷ αὐτῷ κώδικι τοῦ Ὁξωνίου ἐπιστολὴ τοῦ Βησσαρίωνος, δωρουμένου τὰ βιβλία αὐτοῦ εἰς τὴν βενετικὴν πολιτείαν, καὶ κατάλογος αὐτῆς.

Ἐπακολουθεῖ δὲ κατάλογός τις τῶν κωδίκων τῆς Λαυρεντιανῆς βιβλιοθήκης καὶ εἶτα ὁ κατάλογος τῶν τῆς Παλατίνης βιβλιοθήκης τῆς Ἐιδελβέργης, συντεταγμένος μὲν λατινιστὶ ὑπὸ Sylburg καὶ περιλαμβάνων 431 ἀριθμοὺς, κατὰ δὲ τὸν συντάξαντα τὸν κατάλογον τῶν ὀξωνικῶν κωδίκων *Car. 1* ex autographo descriptus. Τούτων ὁ ἀρ. 356 μεταξὺ πολλῶν ἄλλων περιέχει ἐπιστολὰς Ψελλοῦ καὶ μίαν Συμεῶν τοῦ Μεταφραστοῦ· εὔρηνται δ' ἐν αὐτῷ καὶ *bullarum aurearum formulae aliquot ex antiquis exemplaribus*. Ἐν τῷ ἀρ. 367 περιλαμβάνονται οὖν ἄλλοις *Patris ad filium monita versibus politicis* (Σπανέας) *et alia ejusdem argumenti*, Sophronii Hierosolymitani *de fide Christiana libellus*, Aesopi *fabulae CCX ordine alphabetico* καὶ ἄλλα. Ὅρίζεται δ' ὁ κώδιξ οὗτος εἰς 4^ο *vetus*. Ἐν τῷ ἀρ. 374 εὔρηνται οὖν ἄλλοις πολλοῖς *Theoduli rhetoris declamationes decem*, *prima Euphorionis pro Cynaegiro filio*, *X. legatio ad Andronicum Palaeologum*. Ἐν τῷ ἀρ. 383 περιλαμβάνονται *Christophori patricii Mitylenaei Menologium seu Hemerologium iam-*

¹ *Caralogi codicum manuscriptorum Bibliothecae Bodleianae pars prima*. Ἐν Ὁξωνίῳ. 1853 σ. 694.

bico metro sanctorum historiam per totum anni circum-
lum exponens a mense Septembrio usque ad Augustum
inclusive μετὰ καὶ ἄλλων πολλῶν. Ἐν τῷ ἀρ. 386 εὕρισκον-
ται Antonii Eparchi carmina, inter quae elogia in Grae-
ciae captae miseriani, Epistolae tres quarum postrema ad
Philippum Melanchtonem.

